

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Силвия Александрова-Янкуловска д.м.н,

Декан на Факултет „Обществено здраве“ и Ръководител катедра „Общественоздравни науки“ при Факултет „Обществено здраве“ на МУ- Плевен

за дисертационния труд на **д-р Дима Крумова Цанова**
на тема **„Оценка на неинсулиновите здравни технологии за лечение на захарен диабет тип 2“**

Със Заповед № 191/30.01.2018 г. на Ректора на Медицински университет – Плевен на основание на Решение на Академичния съвет на МУ-Плевен (Протокол № 7/29.01.2018 г.) и чл.44, ал.2 от ПРАС в МУ-Плевен съм определена за вътрешен член на Научното жури във връзка със защита на дисертационен труд на **д-р Дима Крумова Цанова**, докторант на самостоятелна подготовка в катедра „Общественоздравни науки“, за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ по научната специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“.

Кратки сведения за кандидатката

Д-р Дима Крумова Цанова е родена на 31.01.1972 г. Завършила е медицина във ВМИ-Плевен през 1996 г. Придобила е две специалности: социална медицина и здравен мениджмънт през 2003 г. и комунална хигиена през 2013 г. Владее английски език на ниво B1/2 и руски език на ниво A2/B1.

Д-р Крумова работи последователно като участъков педиатър в Никопол (1998-1999 г.), лекар ординатор (1999-2001 г.) и началник отдел „Организационно-информационен“ (2002-2005 г.) в ХЕИ-Плевен, началник отдел „Административно-стопански“ (2005-2011 г.) в РИОКОЗ-Плевен, началник отдел „Организационно-информационен“ в РЗИ-Плевен (2011-2015 г.). От 2015 г. е асистент в катедра „Общественоздравни науки“ на Факултет „Обществено здраве“ при Медицински университет-Плевен.

В периода 2000 – 2016 г. д-р Крумова е преминала 11 квалификационна курса, от които един в чужбина, в областите на: компютърните технологии за събиране и обработка на информация, информационна сигурност, Е-управление, електронен оборот и работа с електронно подписани документи, здраве на мигрантите и малцинствата, споразумения за контролирано навлизане на лекарствени продукти, обучение по критична оценка на

данни от клинични изпитвания, критерий и методи за ОЗТ, употреба на международни данни в процеса на ОЗТ.

Д-р Цанова членува в БЛС, СУБ, Българска асоциация по общественото здраве, Българско научно дружество по общественото здраве, Европейска асоциация по общественото здраве (EUPHA), Асоциация на училищата по общественото здраве в Европейски регион (ASPHER), Европейска асоциация по здравен мениджмънт (ЕНМА).

Обща характеристика на дисертационния труд и неговата актуалност

Дисертационният труд съдържа 170 стандартни страници и е структуриран в четири глави: 1. Литературен обзор; 2. Цел, задачи и методология на проучването; 3. Резултати и обсъждане. 4. Изводи, препоръки и приноси. Включени са общо 16 фигури, 40 таблици и 3 приложения. Библиографският списък се състои от 224 литературни източници, от които 56 на кирилица и 168 на латиница.

Актуалността на дисертационния труд е обоснована с необходимостта от оценка на здравните технологии на неинсулиновите средства за лечение на захарен диабет тип 2 (ЗДТ2) в контекста на новите тенденции за ефективно използване на ограничените здравни ресурси в сферата на социалнозначимите заболявания. Разпространението на захарния диабет през първата половина на 21-ви век придобива епидемичен характер и го нарежда сред водещите причини за преждевременна смърт, което от своя страна създава голям риск за икономическите системи на всички страни по света. Оценката на здравните технологии позволява прилагането на по-ефективни и по-рентабилни технологии за лечение на ЗДТ2.

Оценка на структурните части на дисертационния труд

Литературния обзор е структуриран в 10 подраздела, в които докторантката представя същността на захарния диабет, кратки исторически данни, класификация и епидемиология на заболяването с фокус върху епидемиологията у нас, рискови фактори за възникване на диабета, усложнения, лечение и икономически аспекти.

Целта на дисертационния труд е да се проучат методите за оценка на здравните технологии на неинсулиновите средства за лечение на ЗДТ2 и да се изработят фармакотерапевтични препоръки за лечение на заболяването.

За постигане на тази цел са формулирани пет задачи, които са логически степенувани и гарантират реализиране на целта.

Методологията на проучването е представена подробно. Докторантката е приложила умело разнообразни изследователски подходи: 1) Доказателствена лекарствена терапия по систематичен преглед на бази данни MEDLINE, EMBASE, Cochrane Library, Web of Science, PubMed за периода 2006 – 2016 г. за създаване на списък на проведени клиничко-фармакологични и интервенционни клинични изпитвания; 2) Здравно-икономически анализ и 3) Етична оценка на здравните технологии по адаптирания от Хофман и колектив Сократов подход. За проследяване на ефективността на лечението сравнено между терапевтичните алтернативи е използван модел на Марков.

Резултатите са представени в 9 под-раздела: фармакологични данни; оценка на терапевтичната ефикасност, безопасността, фармакоикономическите показатели; адаптиране на фармакоикономическите оценки към локалната среда; преглед на фармакотерапевтичните препоръки; анализ на бюджетното въздействие; моделиране и анализ на чувствителността и етични аспекти на оценката. Всеки под-раздел е изложен системно и резултатите са илюстрирани богато с подходящи таблици и графики.

При анализа на бюджетното въздействие на базата на епидемиологичните данни за заболяемост е разработен модел за средносрочна 5-годишна прогноза и е прогнозирано нарастване на бюджетното въздействие на неинсулиновите здравни технологии от 67, 136 мил.лв. на 73, 762 мил.лв.

Особено се откроява раздела за етичните аспекти на оценката, който е изготвен според най-новите подходи на водещи в областта международни научни колективи. Адаптираният Сократов подход на Хофман и колектив е приложен в разгърнатия му вариант за индивидуална оценка на базата на 33 въпроса в 7 групи. Докторантката е представила оригиналния въпросник като приложение №2 на дисертацията. Резултатите от приложението на метода са прецизни и аргументирани и позволяват на д-р Цанова изведе 3 основни етични проблема: 1) Ограничение на автономността на лекаря при предписване на съответно терапевтично средство наложено от изискванията на НЗОК при предписването на медикаментите; 2) Взаимоотношенията лекар-пациент в хода на терапията на заболяването; 3) Справедливост и достъпност до здравната технология при разпределение на ресурсите поради голямата разлика в цените на различните алтернативи. Няма

направени предложения как биха могли да се разрешат тези етични проблеми, но е пояснен индивидуалният „пациент ориентиран“ подход като възможности за балансиране на ползите и вредите от неинсулиновите здравни технологии.

Изводите от проучването са логично изведени в съответствие с поставените задачи. Направените **препоръки** са резонни предвид на изложените в дисертационния труд резултати.

Авторефератът отразява съдържанието на дисертационния труд и представя в пълен обем направените изводи и препоръки.

Приемам посочените от докторантката **приноси с теоретично-позвателен и методологичен характер**, както и **приносите с приложен характер**.

Д-р Дима Цанова отговаря на поставените в ПРАС в МУ-Плевен наукометрични критерии за придобиване на научната степен „доктор“, които включват 3 публикации, от които една в чужбина и една като първи автор. Кандидатката представя свързани с дисертационния труд 4 заглавия, от които 3 пълнотекстови публикации, едната в чужбина и 1 резюме на доклад от международно научно събитие. Д-р Цанова е първи автор и в 4-те заглавия. Научната дейност на кандидатката се допълва от 13 публикации в списания у нас (в 4 е първи автор), 4 участия в научни форуми в чужбина (от които събира **импакт фактор 12,584**) и 6 участия в научни форуми у нас. Последните данни подкрепят отличното впечатление от научното развитие на д-р Цанова.

Лични впечатления

Познавам д-р Цанова още като студентка по медицина и от началото на работата ѝ като асистент по социална медицина в ръководената от мен катедра. Тя се отличава с изключителна работоспособност, бързо усвояване на нови подходи в преподаването и научната си работа, прецизно и съвестно изпълнение на работните задачи, стремеж към самоусъвършенстване, общителност и добронамереност във взаимоотношенията си с колегите и студентите.

Заклучение

Представеният дисертационен труд е актуален и предлага ценни препоръки за подобряване на терапевтичната практика с неинсулинови антидиабетични средства. Цялостната организация и провеждане на проучването показва много добро познаване на материята от страна на докторантката.

Дисертационният труд **„Оценка на неинсулиновите здравни технологии за лечение на захарен диабет тип 2”** отговаря на изискванията на Правилника за развитие на академичния състав в Медицински университет-Плевен, поради което давам своето положително становище и предлагам на уважаемите членове на Научното жури да гласуват положително за присъждане на образователната и научна степен **„доктор”** по научната специалност **„Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията”** на **д-р Дима Крумова Цанова**.

Изготвил становището:

Проф. д-р Силвия Александрова-Янкуловска, д.м.н.

27 март 2018 г.